

vprašanj, ki zadevajo razmerje šole in zunanjega vse bolj kompleksnega okolja, katerega vplivi močno relativizirajo vzgojna prizadevanja. Primer izvrstne analize ameriške evolucije potrošniške družbe in vloge šole pri tem, izvedel jo je Joel Spring, kaže na to, da šolstvo v številnih podrobnostih vzgojnega procesa pravzaprav »ponotranja« dominantne težnje družbenih dogajanj in seveda oblike družbene dominacije. V enem od vidikov se ta v sistemu neoliberalizma uresničuje prav z induciranjem apolitičnosti. Ena od zaključnih poant Springove analize pa je, da je izobraževanje vse bolj samo oblika potrošnje.²²

Če se končno vrnemo k našemu izhodišču, iz vsega navedenega izhaja, da kaže opustiti iluzijo o »proizvodnji človeka« s sredstvi vzgoje, saj gre za nemogočo nalogo, ki se izteče v nesporazume in nasprotnne učinke. V kapitalistični družbi šola pač asistira procesom distribucije družbene moči in hierarhičnih položajev, pri tem, denimo, že vsak malo bolj skeptični pubertetni zaznava, da spoštovanje vrednote dela ni nujno recept za osvajanje vidnih družbenih vlog. Podobna nasprotja med šolsko in zunanjo realnostjo, kakor jih vidijo učenci tudi s pomočjo medijskih prezentacij realnosti v okviru »kulture narcizma« (če uporabimo zdaj že ta klasični Laschev termin), postavljajo šolo pred dilemo: ali naj izvaja moralne pridige ali naj se odpre kritični diskusiji o »ceni vrednot« in skuša dokazati, da se morala na koncu vseh koncev vendarle »izplača«!? Vzgoja in izobraževanje imata glede na vse to smisel predvsem kot polje, na katerem se odvija interakcija posameznika in vsega kompleksa družbenosti (torej kulture, tradicije, akumuliranega znanja), končni »izdelek« tega procesa pa praviloma ne ustreza projekcijam in fantazmam katerikoli upraviteljev šolstva. Glede pojma vzgoje, ki v različnih rabah predvsem prikriva namero po indoktrinaciji, saj bi naj »vzgoja« nasploh bila nekaj strokovno in znanstveno obvladljivega, bi zdaj bil že čas, da odprto in jasno spregovorimo o moralni vzgoji. V primeru takega sporazuma o temi pogovarjanja bi se bilo mogoče dogovarjati o »moralnem kodeksu«, ki bi bil v jedru moralne vzgoje. Seveda pa je v taki zastavitvi mogoče hitro prepoznati politični problem, upošteva, da je šolstvo vedno predmet oblastnih interesov, ki zajamejo seveda tudi kulturo in moralo. Če bi namreč odprto govorili o moralni vzgoji, bi se pogovarjali tudi o možnosti oblikovanja konsenzualnega nabora vrednot in o učno-vzgojnih strategijah, metodah ter ciljih. Ko pa se odvija boj za definicijo same »vzgoje«, gre za to, da se s splošnostjo tega pojma skuša legitimirati ta ali

²² Joel Spring, *Educating the Consumer-Citizen / A History of the Marriage of Schools, Advertising, and Media*, Mahwah, New Jersey, London 2003, 185–188.